

ORÍGENS I FORMACIÓ DEL MUNICIPI DE MOLLET DEL VALLÈS

Joan Galtés i Pujol

La formació dels municipis a la nostra terra i la seva organització comunal, fou obra de segles. Es degué a un llarg procés de transformació de vil·les rurals en Viles o localitats, que lentament s'anaven organitzant com a comunitats locals i adquirint una personalitat pròpia i jurídica, fins a aconseguir la forma moderna de municipi.

Sabem, en efecte, que a principis del segle X aquesta part del Vallès era encara deshabitada i cap testimoni arqueològic abona la possibilitat de que hi hagués, aquí, un nucli de població romana o visigòtica. Primerament perquè en aquest indret és probable que persistissin aiguamolls que no foren dessecats fins al començ de l'Edat Mitjana, per convertir-se en terres de conreu. D'aquí provindria la llegenda d'un llac imaginari que en l'antigor cobria les terres de Mollet, bé que els estudis geològics han demostrat que és impossible la seva existència ¹. En segon lloc, el Vallès, molt perjudicat per les rutes d'invasió sarraïna, concentrava la seva escassa població en indrets més protegits i allunyats de les ratzies dels sarraïns.

Sabem també, que a principis del segle X tingué lloc el poblament definitiu d'aquesta part del Vallès, com a fruit de l'empenta repobladora de la primera època comtal. A més, hi ha indicis de que alguns repobladors d'aquestes terres vallesanes fossin súbdits de l'abadessa Emma, de Sant Joan de les Abadesses, germana del compte Sunyer de Barcelona, que en una gran acció repobladora haurien estat traslladats del Ripollès al Vallès.

De fet, la primera notícia documentada del *terme* o territori de Mollet data de l'any 1002, citat en el Cartulari de Sant Cugat del Vallès, referint-se a les propietats que aquell monestir tenia «*in Moliedo, vel infra eius terminos*»². L'any 1044 existia ja una església romànica en aquest terme, dedicada a Sant Vicenç, com consta en la publicació sacramental d'un testament, jurat en aquesta església:

«*Per Deum vivum et verum et per altare consecratum Scti. Iohannis, cuius altario fundatum est in Ecclesiam Sancti Vincentii, in Comiatatum Barchinonen, in Vallense, in loco vocitato Moledo*»³.

La denominació de *parròquia* de Sant Vicenç⁴, en el sentit de demarcació o territori jurisdiccional, que és l'origen i precedent de l'actual terme municipal, la trobem per primera vegada en un document de l'any 1066. Poc després, l'any 1098, ja apareix el nom de vila de Mollet («*Villa de Moletto*»), com a agrupació rural de terres i masos dispersos, que tenien com a centre l'església parroquial⁵. La *parròquia* tingué un paper fonamental en la formació de la vila, com a unitat territorial i com a centre d'unió i protecció dels seus habitants, des d'on arrenca la seva personalitat col·lectiva, la naixença del poble.

Al voltat de l'església s'hi féu la *sagrera* («*Sacraria*») que consistia en un recinte de trenta passes de radi que gaudia del dret d'asil, com la mateixa església. La violació d'aquest territori implicava l'excomunió, segons el principi canònic que tota violència havia d'acabar a les portes de l'església. Si bé originàriament la *sagrera* servia per a la sepultura dels difunts, en els anys de més violència feudal s'hi feren construccions per a residir-hi i per a tenir en lloc segur les provisions. Així, el 1136, a la *sagrera* de Mollet hi havia, a més del cementiri, algunes cases, com la del fuster o ferrer Gerau Martí⁶, i el 1144 consta que hi havia onze edificis⁷. Això ens mostra clarament l'existència del primer nucli de població agrupat entorn de l'església, que coexistia amb una altra part de població dispersa en els masos.

A principis del segle XII senyorejaven sobre Mollet Pere Ramon, el qual, juntament amb el seu germà Berenguer Ramon, donaren a l'arquebisbe Oleguer de Barcelona, l'honor i la batllia de Mollet («*honorem de Molleto et baiuliam*») i tots els bens que aquí posseïen, en desgreuge dels mals i injúries («*multa mala et iniurias*») que havien comès contra l'arquebisbe i els bisbes antecessors seus i llurs clergues, i concretament contra un canonge de la Seu de Barcelona, anomenat Berenguer Guadall, a qui tingueren empresonat molt de temps. Aquesta donació feta el 15 de setembre de 1122, com consta a l'Arxiu

Capítular de Barcelona ⁸, donà lloc a la versió popular local, certament errònia, segons la qual el sant arquebisbe Oleguer hauria erigit i consagrat la primera església de Sant Vicenç de Mollet, sobre un castell donat per Pere Ramon, amb aquesta expressa condició. Però en el document de donació no s'hi diu res del castell ni de la fundació de l'església, entre altres raons, perquè l'església de Mollet ja tenia gairebé un segle d'existència.

El domini de la Seu episcopal de Barcelona sobre Mollet perdura durant els segles XIII i XIV. Així, el bisbe nomenava el batlle de Mollet i amonestava els habitants, com a vassalls seus, que el seguissin amb les armes quan fossin requerits pel batlle ⁹. El 1303, el bisbe Ponç de Gualba, just ascendit a la Seu barcelonina, es comprometia a pagar els deutes que havia contret el seu antecessor, als qui tenien terres en el seu castell i localitat de Mollet («*in praedicto castro et loco nostro et terminis suis*») ¹⁰.

També el monestir de Sant Cugat del Vallès mantenia i eixamplava la seva propietat en aquest terme, gràcies a freqüents donacions, com la «*dominicatura*» que rebé del rei Jaume I, el 1233, confirmada per Pere III, el 1338.

L'any 1381, Marc Planella i la seva mare Blanca obtingueren el domini feudal sobre Mollet, Gallecs i Parets, jurisdiccions que adquirien gràcies a una transacció feta amb Pere III, per la quantitat de 15.000 sous. Als veïns de Mollet, però, els interessava alliberar-se d'aquest jou feudal, per això pactaren llur redempció amb la ciutat de Barcelona, que depenia directament del rei i per aquest motiu quedaren convertits en vassalls directes de la Corona, adquirint d'aquesta manera la condició de *carrer de Barcelona*, l'any 1385. La pràctica del carreratge, corrent a Catalunya en aquesta època, interessava també a Barcelona, a la qual no convenia tenir a prop les muralles pressions de caràcter feudal. Aquest privilegi fou concedit pel rei Joan I, el dia 20 de març de 1385 ¹¹.

El dret de carreratge que Mollet havia obtingut, juntament amb Gallecs i Parets, i amb el qual tenia els privilegis i franqueses que gaudia Barcelona, representà una prosperitat per a la vila i sobretot enfortí la seva personalitat col·lectiva i la seva organització. Quedava així, constituïda la municipalitat, amb el nom de: *Universitat de Sant Vicenç de Mollet*, amb el seu batlle, que personificava la jurisdicció del rei, la Cúria, els síndics, etc., amb una veritable representació del poble.

La personalitat de Mollet ja era ben consolidada al segle XV, com ho demostra l'empresa que afrontà en l'edificació de la nova església

gòtica ¹², que a més de raons de prosperitat econòmica, era un signe de la seva vitalitat comunitària.

El rei Felip II, a les Corts de Montçò, celebrades el 1585, confirmà tots els privilegis, franqueses i immunitats que gaudien les universitats de Mollet, Gallecs i Parets, de la vegueria de Barcelona, els mateixos que gaudia la ciutat comtal.

L'organització del municipi que s'havia aconseguit, amb força autonomia i participació, fou dràsticament suprimida pel Decret de Nova Planta (1716), de Felip V. La Nova Planta i la legislació complementària de 1717 i 1718, introduïren una nova divisió administrativa: els corregiments, en substitució de les antigues vegueries i donaren una nova administració local a partir dels *Corregidors*, de concepció castellana. Això feia desaparèixer la nostra organització municipal, però perdurava per sempre un poble.

-
1. Cf. J. GORDI I SERRAT, *Boscós i brolles del Vallès* (Mollet 1985) pàg. 11-15.
 2. Cf. J. RIUS SERRA, *Cartulario de Sant Cugat del Vallès*, II (Barcelona 1946) pàg. 30-33 i 51.
 3. *Ibid.*, pàg. 235.
 4. *Ibid.*, pàg. 335. A partir d'aquesta data, el nom de parròquia apareix sovint en els documents dels segles XI i XII.
 5. *Ibid.*, 432.
 6. Cf. MAS, *Notes Històriques del Bisbat de Barcelona*, XI (Barcelona 1915) pàg. 30.
 7. Cf. ARXIU CAPITULAR BARCELONA, *Liber Antiquitatum*, vol. IV, fol. 198.
 8. Cf. *Liber Antiquitatum*, vol. IV, fol. 195. La rúbrica d'aquest document està publicada a J. MAS, *Notes Històriques del Bisbat de Barcelona*, vol. X, pàg. 291-292. Citat per F. DIAGO, *Historia de los victoriosísimos antiguos Condes de Barcelona* (Barcelona 1603) pàg. 177, i també per E. FLOREZ., *España Sagrada*, vol. XXIX (Madrid 1859) pàg. 263-265.
 9. ARXIU DIOCESÀ DE BARCELONA, *Communium*, vol. 3, fol. 90 i 95.
 10. *Ibid.*
 11. ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ, *Cancellaria*, reg. 1882, fol. 61. També ho esmenta A. DURAN I SANPERE, *Barcelona i la seva història*, vol. II (Barcelona 1972) pàg. 124-127.
 12. Cf. J. GALTÉS I PUJOL, *Guia històrico-artística de l'Església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès*, (Mollet del Vallès, 1985) pàg. 27-31.